

УДК 784.071.2(092)(477.54)

DOI 10.34064/khnum1-64.02

Ветров Олексій Володимирович

Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського,
аспірант кафедри інтерпретології та аналізу музики

e-mail: baritonveter@gmail.com

ORCID iD: 0000-0002-6741-6524

**ПОСТАТЬ МИКОЛИ КОВАЛЯ
В ІСТОРІЇ ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ХАРКІВЩИНИ**

*Представник легендарної харківської вокальної школи, яка бере свій початок на межі XIX–XX століть, народний артист України, професор ХНУМ імені І. П. Котляревського, М. П. Коваль (1946–2018), володіючи чудовим драматичним баритонем (бас-баритон) оксамитового тембру, був продовжувачем традиції італійського бельканто, що панували у класах видатних харківських вокальних педагогів П. Голубєва, М. Михайлова, Т. Вєске, значущість результатів різнобічної діяльності цього видатного артиста, з ім'ям якого пов'язана ціла епоха оперного мистецтва Харківщини, обумовлює необхідність системного дослідження його музичної творчості. **Мета цієї статті** – презентувати цілісний творчий портрет співака та визначити особливості його виконавського стилю. Розгляд творчості та педагогічної діяльності М. Ковалю на основі **біографічного та стильового підходів** став підставою для висновків щодо специфіки його індивідуального стилю та класифікації останнього за виконавським архетипом (згідно О. Катрич), що є **інноваційним** елементом роботи. **Отже**, індивідуальному стилю М. Ковалю притаманні висока вокальна та художня культура, зокрема, дбайливе ставлення до слова, чітка виразна дикція, певна емоційна стриманість та уваженість, завдяки яким його можна віднести до «аполонічного» архетипу митця, глибокий психологізм у трактуванні музичних образів, блискучому втіленню яких допомагає його винятковий акторський талант. Ці риси визначили й формування педагогічних принципів співака. Важливими факторами, що сприяли успішній кар'єрі артиста, окрім рідкісної співацької та акторської обдарованості, були виняткові **працьовитість та наполегливість**.*

Ключові слова: виконавський стиль М. Коваля; вокальний стиль; харківська вокальна школа; ХНАТОБ імені М. В. Лисенка; ХНУМ імені І. П. Котляревського.

Постановка проблеми. Микола Петрович Коваль (9 травня 1946 – 9 лютого 2018) – народний артист України, професор ХНУМ імені І. П. Котляревського – яскравий представник легендарної харківської вокальної школи, діяльність якого суттєво вплинула на розвиток Харківського національного академічного театру опери та балету імені М. В. Лисенка. Від 1974 року М. Коваль виконував головні партії майже в усіх оперних постановках театру. Його творчість була взірцем для багатьох молодих співаків, які працювали з ним у театрі, а виступи не тільки як оперного, але й як концертного співака мали широкий суспільний резонанс, привертаючи увагу до діяльності ХНАТОБ далеко за межами міста. Народний артист України, головний диригент театру у 1973–1978 роках, А. Калабухін згадував¹: «Ми працювали над постановкою опери “Борис Годунов” М. Мусоргського, в якій Микола Петрович виконував головну партію. Гастролювали навіть у Франції, де успішно виступили на фестивалі оперних театрів, і нас було запрошено до Парижа. На першій виставі був повний зал, публіка була в захваті. На наступний день опера також пройшла з величезним успіхом, публіка аплодувала стоячи більше десяти хвилин. Виходимо на площу перед театром, а там людей п’ятсот, і всі нам аплодували. Ми сіли в автобуси, поїхали в готель, а люди на автівках супроводжували нас, махали нам з вікон руками, вітали. Ось такий успіх мав “Борис Годунов” у виконанні Миколи Коваля» (Ветров, 2018).

У репертуарі співака були твори різних вокальних жанрів: народні пісні, романси, зокрема, романси й пісні українських композиторів (П. Майбороди, І. Шамо), а в сольних концертах він обов’язково виконував улюблені арії з опер («Борис Годунов» М. Мусоргського, «Отелло» та «Ріголетто» Дж. Верді, «Тоска» Дж. Пуччіні, «Князь Ігор» О. Бородіна та ін.).

¹ В особистій бесіді з автором статті (Ветров, 2018).

Окремої уваги заслуговує педагогічна діяльність М. Ковалю на кафедрі сольного співу ХНУМ імені І. П. Котляревського у 2002–2018 роках. Сьогодні його вихованці працюють солістами-вокалістами та артистами хору в ХНАТОБ імені М. Лисенка, Дніпровському академічному театрі опери та балету, викладачами у ХНУМ, продовжуючи славетні традиції Вчителя.

Отже, значущість результатів різнобічної діяльності видатного артиста обумовлює необхідність системного дослідження стилю музичної творчості М. Ковалю та окреслює **мету цієї статті** – презентувати цілісний творчий портрет співака та визначити особливості його індивідуального виконавського стилю.

Аналіз останніх публікацій за темою. На сьогодні існує тільки одна книга про життєтворчість співака – «Гама творчої долі Миколи Ковалю» Ю. Щукіної (2019), яка створювалась ще за його життя, а також декілька статей, присвячених митцю, та рецензії на вистави з його участю. Обраний ракурс дослідження потребував і звернення до праць, присвячених специфіці індивідуального виконавського стилю, зокрема, дисертації О. Катрич (2000) «Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти)», статті І. Сухленко (2018) «Стильові домінанти виконавської концепції музичного твору» та дисертації Чжоу Ї (2021) «Індивідуальний виконавський стиль в умовах глобалізації (на прикладі творчості китайських співаків)», автор якої пропонує власне визначення вокального стилю.

Методологія дослідження. Реалізація ідеї статті потребувала залучення загальнонаукових та спеціальних музикознавчих підходів, зокрема *біографічного*, що допомагає виявити важливі чинники, які сприяли становленню та розвитку творчої особистості М. Ковалю, та *стильового*, що презентує специфіку музичного мислення митця.

Інноваційним елементом дослідження є визначення рис виконавського стилю співака, зокрема, з огляду на класифікацію, запропоновану О. Катрич.

Виклад основного матеріалу дослідження. Микола Петрович Коваль народився в селі Верхосулка Сумської області в багатодітній робітничій сім'ї; згодом родина співака переїхала в селище Косівщина. Юнак рано став самостійним, після закінчення школи

поїхав навчатися до будівельного училища міста Маріуполь, де розкрився як працездатна, наполеглива, товариська та артистично обдарована особистість. Під час навчання М. Коваль брав участь у самодіяльності – співав під акомпанемент гітари пісні з репертуару улюблених виконавців, таких як М. Кондратюк, М. Магомаєв, Д. Гнатюк. По закінченні навчання в училищі майбутнього артиста призвали до армії; у роки служби й відбувся його перший виступ на сцені перед великою аудиторією. Талант М. Ковалю привернув увагу одного з генералів, який, завдяки людській небайдужості, посприяв тому, щоб молодого співака прослухав професор Львівської консерваторії. Саме це прослуховування стало одним із чинників, що визначили рішення М. Ковалю професійно навчатися співу.

Отже, після служби в армії, працюючи вдень на Сумському машинобудівному заводі імені М. Фрунзе, він ввечері відвідував уроки співу в міській музичній школі. Першим вчителем М. Ковалю був Ярослав Кульчинський, випускник класу Віктора Монахова, який навчався в Харківській консерваторії у видатного професора М. Михайлова. Саме Я. Кульчинський спрямував М. Ковалю до Харківської консерваторії і, що найважливіше, заклав основи його виконавської майстерності. На вступних випробуваннях майбутній студент виконав арію Варязького гостя з опери «Садко» М. Римського-Корсакова та «Черемшину» з репертуару Д. Гнатюка.

У 1972 році М. Коваль став студентом класу старшого викладача Олексія Костюка (1924–1991), вихованця професора П. Голубева (одного з фундаторів харківської вокальної школи) і, водночас, був прийнятий на посаду артиста оперної студії. Вже через два роки він стає солістом харківського оперного театру (в особовій справі митця знаходимо Наказ № 214 від 31.12.1974 року про зарахування на роботу). Така стрімка кар'єра співака, на нашу думку, є свідченням його унікальної обдарованості, що яскраво розкрилася вже під час навчання.

Зазначимо, що історія харківської вокальної школи почалася на межі ХІХ–ХХ століть, коли до Харкова приїхав Федеріко Бугамеллі (1876–1949) – випускник Болонської консерваторії по класам вокалу, фортепіано та композиції, вихованець італійських маестро У. Мазетті,

Ф. Бузоні, П. Масканьї. Харківська вокальна школа спирається на традиції італійського бельканто, що передбачає досконалу техніку володіння голосом: тривале дихання, бездоганну кантилену, резонування, майстерність філірування звуку, легкість та вишуканість звуковидобування, емоційну наповненість співу. Саме ці традиції панували у творчому класі П. Голубєва, серед вихованців якого був і Олексій Костюк, педагог М. Ковалья.

М. Коваль був володарем низького голосу чудового оксамитового тембру (тип голосу – драматичний баритон, або бас-баритон). Зі слів А. Калабухіна, який диригував майже всіма виставами за участю Миколи Петровича в Харківському оперному театрі, вокальні дані дуже сприяли успіху співака: «Прийшовши в театр і маючи від природи гарний тембр голосу, він зайняв провідне положення в театрі, став виконувати головні партії і співав зі мною в багатьох спектаклях, серед яких – “Аїда” Дж. Верді, “Пікова Дама” П. Чайковського, “Самсон і Даліла” К. Сен-Санса та багато інших» (Ветров, 2018).

Проте не менш значущими факторами, що визначили успішність кар’єри співака, були акторська обдарованість, працьовитість та наполегливість. Ось як про це згадує дружина М. Ковалья, Тетяна Ігорівна Кондратьєва: «Що стосується раннього періоду творчості Миколи Петровича, то під час навчання в консерваторії він уважно слухав своїх педагогів і намагався виконувати всі поради, які йому надавали. Він був старанним студентом, особливу увагу приділяв процесу вивчення музичного твору, не дозволяв собі метроритмічних огріхів, проте, що стосується музики та інтерпретації, ось тут він був непохитною людиною. Наприклад, ми з ним працювали над романсом О. Бородіна “Для берегов отчизны дальней”, – романс складний для виконання, там потрібні й інтелект, й володіння технікою голосоведення, глибоке розуміння поетичного тексту. І він так переконливо його заспівав! У нього спрацьовувала творча інтуїція, було виразне слово, в яке він вкладав багато сенсу. Кожне промовлене слово і в опері, і в камерній музиці у нього було чутно, тому що він у нього вкладав душу, те, що він відчував» (Ветров, 2018).

Яскравою рисою, що визначала специфіку індивідуального стилю виконавця, була краса кантилени, плавність та гнучкість звуко-

ведення. Особливу увагу М. Коваль приділяв ораторському мистецтву – він ніколи не ставився байдуже до артикуляції тексту, незалежно від мови, якою співав. Навпаки, завжди з особливою повагою та «смаком» ставився до поетичного слова. Так, Т. Кондратьєва згадує: «Микола Петрович сумлінно працював над образом Бориса Годунова, багато разів говорив, що відчуває, ніби робить щось не так. Наприклад, це стосувалося останньої сцени з сином, чимось він був незадоволений. Він мені пояснив, що не так інтонує фразу “Сын мой, дитя моє”. Врешті-решт йому вдалося знайти правильну інтонацію саме завдяки увазі до цезур, які він активно використовував як особливо переконливий прийомом музичної виразності. Його ритмоінтонаційні паузи між фразами, сповнені сенсу та вагомості, були продовженням його думки. Таким чином вокальна мелодія і поетичний текст під час його виконання набували максимальної органічності, природності та ставали одним цілим» (Ветров, 2018). Головний режисер ХНАТОБ імені М. Лисенка, заслужений діяч мистецтв України Армен Калоян розповідав авторові статті, що дослівний підрядковий переклад всього клавіру опери «Кармен» Ж. Бізе він знайшов саме у Миколи Петровича, який виконував партію Ескамільйо. Це вказує на те, що співак прагнув розуміти не тільки текст свого героя, а й все, що відбувається в опері, всі діалоги інших персонажів, хорові номери тощо. Саме завдяки такому дбайливому відношенню, слово у виконавських версіях, здійснених співаком, набувало особливого значення, змісту та глибини, кожна інтонація перетворювалася на «музичну подію».

Шанувальники таланту співака підкреслюють, що природа обдарувала його не тільки красивим, «здатним проникати в душу» голосом, але й талантом драматичного актора. Артистичний магнетизм М. Ковалю не залишав байдужим жодного глядача в залі, змушуючи «проживати» разом з ним життя його сценічних героїв. Багаторічний товариш співака, завідувач літературної частини ХНАТОБ імені М. Лисенка О. Чепалов згадував: «У Миколи Ковалю була внутрішня значущість. Кожен його сценічний герой привертав увагу глядача без застосування зовнішніх ефектів, хоча він завжди був у розкішній фізичній формі» (Ветров, 2018).

Зауважимо, що на сьогодні існує не так багато спеціалізованих досліджень, присвячених проблемі осягнення феномену індивідуальної творчості у вокальному мистецтві. Серед них нашу увагу привернула дисертація Чжоу Ї, де індивідуальний виконавський стиль співака трактується як «комплекс музично-мовленнєвих ресурсів, що характеризує і визначає технологічні та естетичні параметри сценічної творчості співака» (Чжоу Ї, 2021: 49). Ураховуючи специфіку вокального мистецтва, базовим, на нашу думку, тут постає поняття «інтонаційної ідеї», опрацьоване у роботах О. Катрич, яка підкреслює, що належність до виконавського архетипу («аполонічного» або «діонісійського») визначає особливості музичного мовлення музиканта: «інтонаційна ідея індивідуального музичного стилю – це певна естетична домінанта, що має музично-звукову природу і фіксує найістотніші індивідуальні риси даного стилю» (Катрич, 2018: 29).

Спираючись на ці положення, зробимо припущення, що індивідуальний виконавський стиль М. Ковалю, виплеканий у традиціях харківської вокальної школи, можна віднести до аполонічного архетипу, з притаманною йому зосередженістю на принципах рівноваги, певної емоційної стриманості, бережливого ставлення до слова та духу авторського нотного тексту. Разом із унікальним тембром голосу та майстерністю володіння вокальною технікою, останнє визначило специфіку музичного мислення М. Ковалю, його репертуарну політику та, крім іншого, педагогічні принципи. Так, працюючи з автором статті у вокальному класі, Микола Петрович ніколи не пришвидшував процесу навчання, не вимагав миттєвих результатів. Він був прихильником природного, послідовного розвитку вокальних даних із зосередженням уваги на розкритті та збереженні індивідуального, натурального тембру, разом із оволодінням навичками кантিলени, дихання. Особливу увагу Вчитель приділяв розвитку відчуття високої співочої форманти, яку італійці називають «маска», а Микола Петрович називав по-своєму – «мікрофон» (йдеться про фронтальну частину обличчя від верхніх зубів до чола). Він стверджував, що, вмюючи користуватися цим природнім «мікрофоном», вокаліст матиме можливість реалізувати всю красу свого тембру, досягти дзвінкості та яскравості голосу, який з легкістю «проріже» оркестр та буде чутним глядачам

на останньому ряді театру, а також, що є дуже важливим, співак мав сценічне довголіття. Це підтверджується й тим, що сам М. Коваль співав до останнього свого дня, його голос був сповнений енергії та сили. Учні в класі Вчитель постійно повторював: «Співайте процентами свого голосу, зберігаючи весь потенціал».

М. Коваль уважно ставився до кожного свого учня, завжди наголошував, що голос – це тендітний інструмент, з яким треба обережно поводитися. Він вчив прислухатися до своїх внутрішніх відчуттів під час співу і спиратися на них, а не на зовнішні слухові враження, які можуть бути оманливими через особливості акустики приміщення. Закликав не жертвувати красою тембру заради розширення діапазону. Вчив виховувати в собі професіоналізм та самостійність, тому велику увагу приділяв системності занять, наполягав, що з голосом треба «вітатися» кожного дня, дотримуватися його гігієни (міцний сон, правильне харчування, здоровий спосіб життя). Сам співак полюбляв грати у волейбол та настільний теніс. У класі Вчителя завжди панувала тепла, дружня атмосфера; гарний настрій у своїх учнів Микола Петрович підтримував дотепними жартами та цікавими історіями з життя театру. Все це створювало сприятливі умови для навчання та розвитку молодих співаків.

Микола Петрович старанно добирив репертуар для своїх учнів, мав великий досвід у цій справі. Він запрошував всіх своїх студентів до класу, щоб вони мали можливість слухати один одного та аналізувати помилки. І хоча в класі часто працювали над однаковими аріями, Вчителю вдавалося знаходити індивідуальний образ та потрібні слова для більш яскравого розуміння художньої ідеї твору; він вчив долати технічні складнощі через осягнення його художнього змісту. На початку навчання М. Коваль завжди вводив до програм своїх учнів арії з опер В. А. Моцарта (Арія Фігаро з опери «Весілля Фігаро», арія Дон Жуана з опери «Дон Жуан», арія Мазетто з опери «Дон Жуан», арія Папагено з «Чарівної флейти»), які вважав «шкільними» та обов'язковими для вивчення у класі. Був упевнений, що виконання творів В. А. Моцарта сприятливо впливає на розвиток вокальних даних, особливо на етапі становлення молодого співака. Працюючи над творами, М. Коваль велику увагу приділяв

слову та музичній виразності. Він закликав учнів скоріше вчити твір напам'ять, щоб не відволікатися на нотний текст, а повністю концентрувати свою увагу на звуковидобуванні та передачі його художнього змісту.

Природно, що педагогічні настанови М. Ковалю були логічним продовженням його власного виконавського досвіду. Для наочності звернемося до інтерпретацій співаком оперних арій, насамперед, арії Ріголетто з однойменної опери Дж. Верді. Підкреслимо, що саме партія Ріголетто була дуже важливою у творчій кар'єрі митця. На той час, коли М. Коваль починав свій шлях у театрі, опера вже була в його репертуарі, її виконував один з визнаних майстрів вокального мистецтва – Микола Манойло, який згодом і «ввів» молодого співака в цю партію. Отже, не дивно, що, працюючи над образом Ріголетто, М. Коваль продовжував традиції М. Манойла. Незважаючи на те, що, з режисерської точки зору, він міг переконливо відтворити цю партію просто у фраку, без гриму та декорацій, виключно завдяки тембровим можливостям голосу та акторській майстерності. Співак обов'язково дотримувався традиційного підходу до постановки цієї опери: одягав горб, підтискав ліве плече, вдавав кульгавість. Зазначимо, що «класичний» режисерський підхід, коли краса вокальної партії та голосу співака підпорядковані літературному тексту, змістовному навантаженню твору, є характерним для харківської оперної сцени. Показовою в цьому плані є й здійснена М. Ковалем виконавська версія арії Ріголетто «Cortigiani, vil razza dannata» з другої дії опери Дж. Верді, яка є драматичним центром твору. На жаль, зберігся лише один запис фрагменту цього спектаклю, втім, він яскраво презентує базові параметри виконавської концепції співака. Перш за все, звертає на себе увагу той факт, що, якщо найчастіше Ріголетто зображують німечним та кульгавим, то образ, який презентує М. Коваль, більш дієвий та вольовий. Його персонаж не викликає жалю, адже перед нами драматичний герой, сила духу якого затьмарює його фізичні вади. В різних постановках виконавці партії Ріголетто у цій сцені контактують з іншими героями, звертаються до них зі звинуваченнями, простягають руки до пихатого натовпу. Натомість в інтерпретації М. Ковалю Ріголетто начебто сам у колі людей, один проти всіх. Він не взаємодіє ні з ким,

тому що занадто велика різниця між ним, його горем та людьми, що його оточують. Отже, хоча він і співає зі зверненням до присутніх, але стоїть до них спиною, не дивиться їм в обличчя, таким чином відділяючи себе від всіх. Крім цього, зазначимо, що в першій частині арії М. Ковалем активно використовується розмовна інтонація, фактично, це речитація, що надає реалістичності та підкреслює емоційний градус висловлювання. У другій частині арії, коли мова йде про доньку Ріголетто, співак пом'якшує інтонації, активно використовує ліричні можливості кантилени задля створення образу люблячого батька.

Подібний алгоритм роботи з авторським нотним текстом помічаємо й у виконанні М. Ковалем арії Князя Ігоря з однойменної опери О. Бородіна. Одна з останніх презентацій цього, одного з найвідоміших музичних портретів, видатним українським співаком відбулася, зокрема, на концерті, присвяченому пам'яті заслуженої артистки України, професорки ХНУМ імені І. П. Котляревського Алли Еммануїлівни Резілової (1935–2002) 30 травня 2015 року у Великій залі Університету. Партію фортепіано виконувала дружина Миколи Петровича, Тетяна Ігорівна Кондратьєва. Підкреслимо, що М. Коваль однаково підходить до відтворення художнього образу як в оперній виставі, так і в концертному варіанті.

Висновки. Розгляд творчості та педагогічної діяльності М. Ковалю, яскравого представника харківської вокальної школи та одного із видатних оперних співаків України, дає підстави для висновків щодо його індивідуального виконавського стилю та його ролі в історії вокального мистецтва Харківщини.

Отже, індивідуальному стилю митця притаманні висока вокальна та художня культура, зокрема, дбайливе ставлення до слова, чітка виразна дикція, певна емоційна стриманість та виваженість, завдяки яким його можна віднести до «аполонічного» архетипу митця, глибокий психологізм у трактуванні музичних образів, блискучому втіленню яких допомагає його винятковий акторський талант. Саме ці риси роблять виконання співака самобутнім.

Важливими факторами, що визначили успішність кар'єри співака, були, окрім виняткової співацької та акторської обдарованості, працьовитість та наполегливість.

Названі основні риси виконавського стилю визначили й формування педагогічних принципів митця. Вчитель часто повторював, що треба завжди співати душею, натхненно та відверто, «від чистого серця», а сама музика допоможе вирішити технічні складнощі. Отже, бездоганна вокальна техніка чи об'єм голосу – це не самоціль, а лише складова. Техніці та вокальним прийомам можна навчитися, а тонкому відчуттю музики – ні; це те, що даровано людині від природи.

Таким чином, можна сміливо стверджувати, що з ім'ям М. Коваля пов'язана ціла епоха вокального, зокрема оперного, мистецтва Харківщини. З уходом Майстра більшість спектаклів, у яких він виконував головні партії, були зняті з репертуару через нестачу артиста подібного масштабу дарування.

Тому важливим **напрямок подальших розвідок** має бути більш глибоке вивчення художньої спадщини митця та його методичних напрацювань у класі вокалу з метою допомоги молодим вокалістам в їхньому професійному становленні й розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

- Ветров, О. (ред.). (2018). Спогади про М. П. Коваля. (Рукопис). Зберігається в особистому архіві автора.
- Катрич, О. Т. (2000). *Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичний та естетичний аспекти)*. (Автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства). Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського. Київ.
- Сухленко, І. Ю. (2018). Стилевые доминанты исполнительской концепции музыкального произведения. *Аспекти історичного музикознавства*, XI, 61–71.
- Чжоу Ї (2021). *Індивідуальний виконавський стиль в умовах глобалізації (на прикладі творчості китайських співаків)*. (Дис. ... канд. мистецтвознавства). Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, https://sspu.edu.ua/images/2021/docs/dis/chzhou_yi_dis_ok_e8963.pdf
- Щукіна, Ю. П. (2019). *Гама творчої долі Миколи Коваля. Творчий портрет народного артиста України*. Харків: Колегіум.

REFERENCES

- Vietrov, O. (ed.). (2018). Memories about M. P. Koval. (Manuscript). Stored in the personal archives of the author [in Ukrainian].
- Katrych, O. T. (2000). *Individual style of the musician-performer (theoretical and aesthetic aspects)*. (Extended abstract of Candidate's thesis). P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv [in Ukrainian].
- Sukhlenko, I. Yu (2018). Style dominants of the performance concept of a musical work. *Aspects of historical musicology*, XI, 61–71 [in Russian].
- Zhou Yi (2021). *Individual performance style in the conditions of globalization (on the example of the creativity of Chinese singers)*. (Candidate's diss.). Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. Sumy, https://sspu.edu.ua/images/2021/docs/dis/chzhou_yi_dis_ok_e8963.pdf [in Ukrainian].
- Shchukina, Yu. P. (2019). *The scale of the creative fate of Mykola Koval. Creative portrait of the People's Artist of Ukraine*. Kharkiv: Collegium [in Ukrainian].

Oleksii Vietrov

Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts,
postgraduate student, Department of Interpretology and Analysis of Music
e-mail: baritonveter@gmail.com
ORCID iD: 0000-0002-6741-6524

MYKOLA KOVAL IN THE HISTORY OF VOCAL ART IN THE KHARKIV REGION

Statement of the problem. *People's Artist of Ukraine Mykola Petrovych Koval (1946–2018) is a representative of the Kharkiv vocal school, which was established at the turn of the nineteenth and twentieth centuries. Possessing a wonderful dramatic baritone (bass-baritone) of rich timbre, he was a successor to the traditions of Italian bel canto that prevailed in the classes of prominent Kharkiv vocal teachers P. Holubiev, M. Mykhailov, T. Veske. The significance of the multifaceted work of this outstanding artist necessitates a systematic study of his music legacy, which has not yet been sufficiently researched. The only monographic study by Yu. Shchukina (2019) dedicated to the singer presents mostly biographical materials.*

*The purpose of this article is to present a complete creative portrait of the singer and to characterize his performance style. The study of creativity and pedagogical activity of M. Koval using biographical and stylistic approaches allowed to identify the features of his individual style and to classify the latter according to the performance archetype (developed by O. Katrych, 2000), which is **an innovative element** of the work.*

***Results and conclusions.** The creative activity of M. Koval had a significant impact on the development of the The Mykola Lysenko Kharkiv Academic Opera and Ballet Theatre, where he had performed the main roles in almost all opera productions since 1974. His vocal practice was a model for the young singers who worked with him at the theater, and his performances as both an opera and concert singer had a wide public response, drawing attention to the activities of the Kharkiv Opera House far beyond the city. His repertoire included works of various vocal genres, in particular, in solo concerts he performed opera arias (from M. Mussorgsky's "Borys Godunov", G. Verdi's "Otello" and "Rigoletto", G. Puccini's "Tosca", O. Borodin's "Prince Igor", etc.), romances and songs by Ukrainian composers (P. Maiboroda, I. Shamo), and folk songs. The pedagogical activity of M. Koval, who worked at Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts, at the Solo Singing Department from 2002 to 2018, deserves further study. Today, his students work at The Mykola Lysenko Kharkiv Academic Opera and Ballet Theatre, as well as in other Opera Houses and music schools in Ukraine, continuing the traditions of their Teacher.*

*The analysis of M. Koval's vocal and pedagogical work allows us to draw the following **conclusions**:*

– M. Koval's individual style is characterized by a high vocal and artistic culture, in particular, a careful attitude to the word, clear expressive diction, a certain emotional restraint and balance (which makes him "the Apollo archetype" of the artist); deep psychologism in the interpretation of musical images, the brilliant embodiment of which is facilitated by his exceptional acting talent.

– These features of the individual style also determined the formation of the singer's pedagogical principles. The teacher often said that one should always sing with the soul, inspiration and frankly, "from the heart," and that the music itself would help solve technical difficulties. Therefore, perfect vocal technique or voice volume is not an end in itself, but only a component. Technique and vocal

can be learned, but the subtle reception of music cannot be learned; it is something that is given to people by nature.

– In addition to his unique vocal and acting talent, exceptional diligence and perseverance were important factors that contributed to his successful career.

– Thus, it can be confidently stated that an entire era of vocal, in particular opera, art in the Kharkiv region is associated with the name of M. Koval. After the master passed away, most of the performances in which he had sung the main roles were removed from the repertoire due to the lack of an artist of such a talent.

Keywords: *Mykola Koval; performance style; vocal style; Kharkiv Vocal School; Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts; The Mykola Lysenko Kharkiv Academic Opera and Ballet Theatre.*

Стаття надійшла до редакції 16 вересня 2022 року